

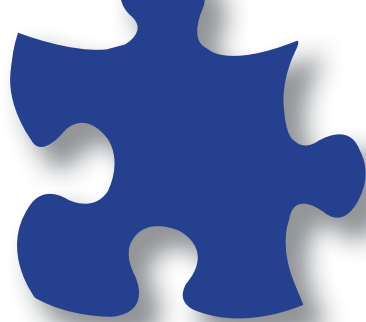

LISSABONI LEPINGU SELGITUS

EUROOPA
KOMISJON

SISUKORD

SISSEJUHATUS	1
EUROOPA LIIT 21. SAJANDIL	2
LISSABONI LEPINGU PEAMISED SÄTTED	4
TÄIENDAV TEAVE	10
Tee Lissaboni lepinguni	11
Muudatused institutsioonides	12
Mõned sõnaseletused	15

Käesoleva brošüüri ning muud lühi- ja selgitavat teavet ELi kohta leiata veebilehelt ec.europa.eu/publications.

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaanded
1049 Brüssel

Käsikiri on valminud juulis 2009.

Autoriõigused: grupp kaanefotol © Getty Images – käepigistus © Corbis, lk 1 iStockphoto, lk 2 iStockphoto (Joerg Reimann), lk 4 iStockphoto, lk 6 iStockphoto (Emrah Turudu), lk 7 Euroopa Komisjon/ECHO, lk 8 Euroopa Komisjon, lk 10 reporterid, lk 12 Euroopa Parlament, lk 15 iStockphoto (Mikael Damkier).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus

16 lk – 16,2 x 22,9 cm

ISBN 978-92-79-12933-9
doi: 10.2775/12486

© Euroopa ühendused, 2009
Paljudamine lubatud. Fotode kasutamiseks või taasesitamiseks tuleb luba küsida otse autoriõiguse omanikelt.

Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

SISSEJUHATUS

Pärast aastakümnete pikkuseid sõdu, milles kaotati miljoneid elusid, algas Euroopa Liidu asutamisega uus ajastu, mil Euroopa riigid saavad oma probleeme lahendada dialoogi, mitte relvade abil.

Tänaseks päevaks on Euroopa Liidu liikmete kasutada hulgaliselt hüvesid: vaba turg koos ühisrahaga, mis soodustab kaubandust ja muudab selle tõhusamaks, miljonid uued töökohad, töötajate suuremad õigused, inimeste õigus vabale liikumisele ning puhtam keskkond.

Praegu kehtivad eeskirjad kavandati siiski palju väiksema ELi tarvis, mis ei seisnud silmitsi selliste ülemaailmsete probleemidega nagu kliimamuutus, globaalne majanduslangus ja rahvusvaheline piiriülene kuritegevus. ELil on võimalused ja tahe nendele probleemidele lahendusi leida, kuid selleks on vaja parandada toimumisviise.

Just see ongi Lissaboni lepingu eesmärk. Lepingu abil saab ELi muuta demokraatlikumaks, tõhusamaks ja läbipaistvamaks. Kodanikud ja parlamendid saavad rohkem kaasa rääkida Euroopa tasandil, ühtlasi muutub Euroopa hääl maailmas enam kuuldavaks, kuid samas on kaitstud rahvuslikud huvid.

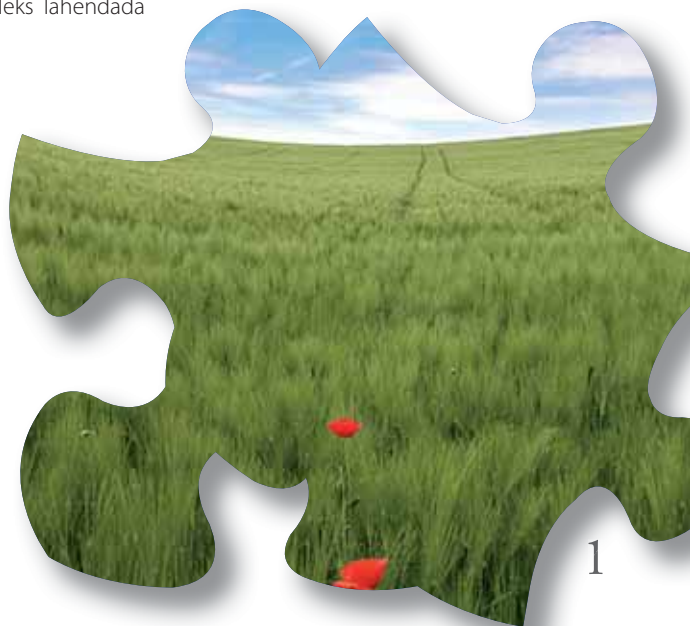
Lepinguga loodud kodanikualgatuse raames võid Sinagi kaasa aidata ühe miljoni allkirja kogumise üleskutsele, millega kutsuda komisjoni üles esitama uusi õigusakte.

Suurenevad liikmesriikide rahvusparlamentide võimalused ELi õigusakte enne nende vastuvõtmist läbi vaadata, et vältida olukorda, kus EL sekkub küsimustesse, mis tuleks lahendada riiklikul või kohalikul tasandil.

Laienevad ka Euroopa Parlamendi volitused, nii et Sinu poolt otse valitud Europarlamendi saadik saab kaasa rääkida suuremal hulgal teemadel.

Vastupidiselt seni kehtivale (Nice'i) lepingule jätkub tava, mille kohaselt asub komisjonis tööle üks volinik igast liikmesriigist.

Käesolev brošüür selgitab Lissaboni lepingu tähendust Sulle kui kodanikule.

EUROOPA LIIT

21. SAJANDIL

Lissaboni lepingule kirjutasi 13. detsembril 2007. aastal alla 27 Euroopa Liidu liikmesriiki.

Selleks et leping jõustuks, peavad kõik liikmesriigid selle oma riikliku korra kohaselt heaks kiitma.

Milleks on vaja uut lepingut?

Euroopa Liit on muutunud. Liikmesriikide arv on neljakordistunud, ainuüksi viimase viie aasta jooksul on see muutunud kahekordseks.

Ka meid ümbritsev maailm muutub kiiresti. Euroopa ees seisavad 21. sajandil suured väljakutsed, muu hulgas majanduskriis, kliimamuutus, säästev areng, energiapuudus ning võitlus rahvusvahelise piiriülese kuritegevusega.

Lissaboni lepingu välja töötanud liikmesriigid olid üksmeelel selles, et senised lepingud ei taga Euroopa Liidule vahendeid, millega selliseid probleeme lahendada ja nende muutustega hakkama saada.

- Lissaboni lepinguga parandatakse ja ajakohastatakse varasemaid ELi leppeid.
- Leping võtab arvesse asjaolu, et kuuest asutajariigist on nüüdseks saanud 27 riigi liit ning et viimase 50 aasta jooksul on toimunud palju muutusi.
- Kui kõik 27 liikmesriiki selle heaks kiidavad, muutuvad lepingu tulemusel töömeetodid, mis tagavad ELi toimimise 21. sajandile kohasel tõhusal viisil.
- Leping aitab Euroopa Liidul paremini teenida Sinu huve ning annab Sulle kodanikualgatuse näol otsese sõnaõiguse Euroopa asjades kaasarääkimiseks.
- Sinu õigused on kaitstud põhiõiguste hartaga.
- Tugevneb Euroopa Parlamendi roll ning rahvusparlamendid saavad suuremad volitused.
- Euroopa tasandi otsustusprotsessid muutuvad tõhusamaks.
- Leping aitab ELil maailma asjades ühtsel häälel kaasa rääkida.
- Kasutusele võetakse uued vahendid, et lahendada kõige pakilisemaid elukvaliteeti mõjutavaid probleeme, nagu kliimamuutus, piiriülene kuritegevus ja energiapuudus.
- Samas on iga liikmesriigi õigused kaitstud, seda eriti sellistes tundlikes valdkondades nagu maksupoliitika ja kaitseküsimused.

Euroopa Liidu eesmärgid ja põhiväärtused

Lissaboni lepingus on selgelt esile toodud Euroopa Liidu eesmärgid ja põhiväärtused: rahu, demokraatia, inimõiguste austamine, õiglus, võrdsus, õigusriigi põhimõte ja säästev areng.

Lepingu kohaselt Euroopa Liit:

- loob kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus puuduvad sisepiirid;
- taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb tasakaalus-tatud majanduskasvul, hindade stabiilsusel ja kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress, ning samuti kõrgetasemelisel keskkonnakaittsel;
- võitleb sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning edendab sotsiaalset õiglust ja kaitset;
- edendab majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja liikmesriikide vahelist solidaarsust;
- toetab jätkuvalt majandus- ja rahaliitu, mis kasutab vääringuna eurot;
- edendab Euroopa väärtusi mujal maailmas, toetab rahu, turvalisust ja säästvat arengut, rahvaste solidaarsust ja vastastikust austust, vaba ja õiglast kaubandust ning vaesuse kaotamist;
- toetab inimõiguste, eriti lapse õiguste kaitset, samuti rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja arendamist, sealhulgas ÜRO põhikirja põhimõtete austamist.

Need on suured eesmärgid. Lissaboni lepinguga saab Euroopa Liit vahendid nende eesmärkide elluviimiseks.

LISSABONI LEPINGU PEAMISED SÄTTED

Rohkem demokraatiat, rohkem avatust

Rohkem demokraatiat, rohkem avatust.

Uue **kodanikualgatuse** raames luuakse võimalus, mille kohaselt miljon erinevate liikmesriikide kodanikku (liidu ligi 500 miljonist elanikust) saavad esitada komisjonile üleskutse esitada uus õigusakti ettepanek.

See annab Sulle esimest korda võimaluse rääkida kaasa ELi õigusloomes.

Selleks et parandada teabe kättesaadavust ELi otsustusprotsesside kohta, on Euroopa Liidu Nõukogu istungid avalikud, kui see arutab või hääletab seaduseelnõude üle.

Lepinguga suureneb nende valdkondade arv, kus **Euroopa Parlament** ja **Euroopa Liidu Nõukogu** võtavad vastu ühiseid otsuseid. Sellega saavad Sinu poolt valitud parlamendiliikmed suurema sõnaõiguse õigusloomes ja ELi eelarve küsimustes.

Suurenevad **liikmesriikide parlamentide** võimalused osaleda ELi tasandi otsustusprotsessides.

Uus varajase hoiatamise süsteem annab rahvusparlamentidele õiguse teha märkusi seaduseelnõude kohta ning kontrollida, et EL ei sekkuks küsimustesse, mida oleks parem lahendada riiklikul või kohalikul tasandil.

Kiirem ja tõhusam otsustusprotsess

Lissaboni leping lihtsustab ELi otsustamismenetlusi.

Nõukogus hakatakse ulatuslikumalt kasutama **kvalifitseeritud häälteenamust** seniste ühehäälsete otsuste asemel. See muudab menetluse kiiremaks ja tõhusamaks.

Kvalifitseeritud häälteenamus tähendab, et alates 2014. aastast on nõukogus otsuse tegemiseks vajalik toetus 55% liikmesriikidelt, mis esindavad vähemalt 65% ELi elanikkonnast. Selline süsteem annab otsustele kahekordse legitiimsuse.

Iga ettepaneku suhtes, mis käsitleb häälteenamuse rakendamist uues poliitikavaldkonnas, kehtivad ranged eeskirjad. Kõik liikmesriigid peavad iga sellise muutusega nõus olema ning riikide parlamentidel on vetoõigus.

Kuid tähtsates valdkondades, nagu maksu- ja kaitsepoliitika, on endiselt kohustuslik ühehääline otsus.

Euroopa Liidu institutsioonide moderniseerimine

Lissaboni lepingu peamine eesmärk on Euroopa Liidu juhtivate institutsioonide ajakohastamine ja demokraatlikumaks muutmine.

Luuakse uus **välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja / komisjoni asepresidendi ametikoht**, et tõhustada ELi tegevust rahvusvahelisel areenil ning paremini kaitsta Euroopa huve ja põhiväärtusi maailmas.

Oma töö järjepidevuse huvides valib Euroopa Ülemkogu maksimaalselt viieks aastaks **Euroopa Ülemkogu eesistuja**. Sellega muudetakse ELi tegevus veelgi nähtavamaks ja selgemaks.

Komisjoni presidendi „valib“ Euroopa Ülemkogu ettepanekul Euroopa Parlament.

Lissaboni lepingus kinnitatakse ja ajakohastatakse paljusid varasemates ELi lepingutes sisalduvaid majandusalaseid sätteid. Samas lisatakse ka terve hulk uusi tähtsaid valdkondi. Nendest võib lugeda allpool.

Majanduspoliitika

Lepingus kinnitatakse pühendumist majandus- ja rahaliidu loomisele, kus ühise vääringuna on kasutusel euro.

Praegu on euro kasutusel 16 liikmesriigis.

Majandus- ja rahaliit on ELi keskne eesmärk. See on oluline toukejõud tagamaks Euroopa tagasipöördumine jõukuse ja töökohtade loomise juurde. EL ja liikmesriigid on üheskoos kokku pannud 200 miljardi euro suuruse rahastamispaketi ELi majanduse ergutamiseks praeguse finantskriisi olukorras.

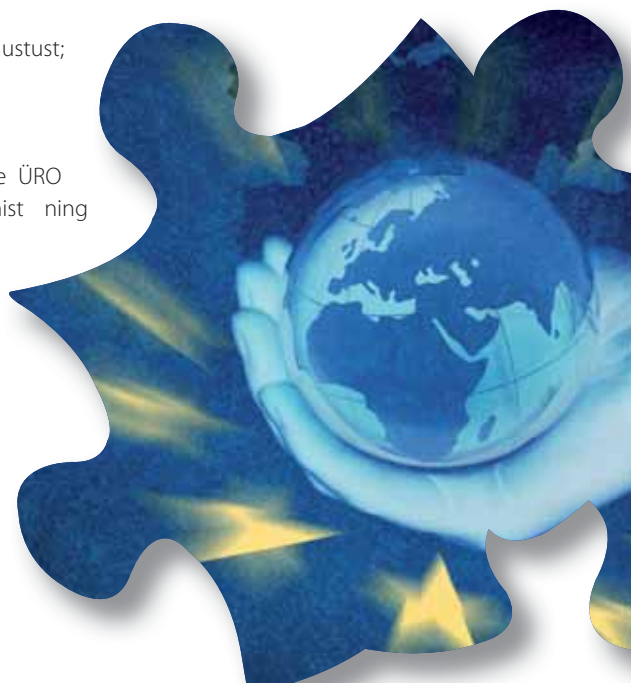
Lepinguga muudetakse ametlikuks Euroopa Keskpanga staatus ELi institutsioonina.

Euroopa Liit maailmas

Euroopa Liit võtab kohustuse levitada Euroopa väärtusi maailmas, toetades:

- rahu ja julgeolekut;
- säästvat arengut;
- inimestevahelist solidaarsust ja austust;
- vaba ja õiglast kaubandust;
- vaesuse kaotamist;
- inimõiguste kaitset;
- rahvusvahelise õiguse, eelkõige ÜRO põhikirja põhimõtete austamist ning rakendamist.

EL on maailma suurim kaubandusjõud ning juhtpositsioonil abi andmisel arengumaades.

Eespool nimetatud välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja / komisjoni asepresidendi ametikoha loomine võimaldab suuremat kooskõla ELi välispoliitikas ning ühtlasi annab ELile ühtse hääle maailma asjades kaasa rääkimisel. Kõrget esindajat abistab tema tegevuses Euroopa Liidu välisteenistus.

Julgeolek ja kaitse

Lissaboni lepingus on selgemalt esitatud Euroopa Liidu roll ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas. Kaitseküsimustes tehtavate otsuste heaks kiitmiseks on endiselt vaja 27 liikmesriigi ühehäälselt toetust.

Väljaspool ELi territooriumi toimunud missioonid on teeninud rahu tagamise, konfliktide ärahoidmise ning rahvusvahelise julgeoleku tugevdamise eesmärki ning on olnud kooskõlas ÜRO põhikirja põhimõtetega.

Lepinguga ELi roll laieneb, hõlmates ka desarmeerimisoperatsioone, sõjalist nõustamist ja abi ning konfliktijärgset stabiilsuse taastamist.

Samuti suurenevad koostöövõimalused liikmesriikide vahel, kes soovivad kaitseküsimustes tihedamalt koos tegutseda.

Lepingu kohaselt annavad liikmesriigid ELi käsutusse ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamiseks vajaliku tsiviil- ja sõjalise võimsuse. Leping sätestab Euroopa Kaitseagentuuri rolli.

Lepingusse on lisatud solidaarsusklausel (vabatahtlik) juhuks, kui üht liikmesriiki tabab terrorirünnak, looduskatastroof või inimtegevusest põhjustatud õnnetus.

Õigusküsimused ja kuritegevus

Lissaboni leping hõlmab uusi olulisi sätteid, mis tugevdavad ELi võimet võidelda rahvusvahelise piiriülese kuritegevuse, illegaalse immigratsiooni ning inim-, relva- ja narkokaubandusega.

Lissaboni leping loob selles valdkonnas suurema läbipaistvuse, tugevneb Euroopa Parlamendi ja Euroopa Kohtu roll ning otsustusprotsessid kiirenevad kvalifitseeritud häälteenamuse laialdasema kasutamise tõttu.

Uued sätted (ning ka vanad) peaksid ELil ja liikmesriikidel võimaldama tagada ELi finantshuvide tõhusamat kaitset ning võidelda piiriülese kuritegevuse vastu.

Nimetatud uute sätetega võetakse arvesse liikmesriikide erinevaid juriidilisi süsteeme ja traditsioone. Näiteks on ette nähtud nn „hädapidur“, mida liikmesriik võib kasutada, kui tema arvates mõjutab uus meede riigi kriminaalõigussüsteemi aluspõhimõtteid.

Erandiks on Iirimaa ja Ühendkuningriik, kes ei kuulu Schengeni piirikontrollisüsteemi ning kus kehtib tavaõigus (*common law*). Nende suhtes kohaldatakse erikorda, mille alusel nad võivad iga üksikjuhtumi puhul otsustada, kas rakendada konkreetse valdkonna õigusakte.

Sotsiaalpoliitika

Lissaboni leping tugevdab ELi sotsiaalseid eesmärke ning sätestab, et kõigi poliitikavaldkondade ja meetmete puhul on eesmärgiks tööhõive suurendamine.

Lepingus tunnustatakse selliste majandusteenuste nagu ühistransport, telekommunikatsioonid, postiteenused ning gaasi- ja elektrivarustus olulist rolli.

ELi tegevusväli on selles valdkonnas piiratud, jättes liikmesriikidele manööverdamisruumi nii nende teenustega varustamisel kui ka nende organiseerimisel, et riiklikul tasandil vajadustele efektiivselt vastata.

EL hoidub tegutsemast viisil, mis nõrgestaks liikmesriikide rolli selliste üldist huvi pakkuvate teenuste osutamisel nagu tervishoid, sotsiaalteenused, politsei ja julgeolek ning riiklik kooliharidus.

Liikmesriikide otsustada jäävad endiselt ka palgapoliitika, ühinemis- ja streigiõigus.

Uued koostöövaldkonnad

Lepingusse on lisatud uusi poliitikavaldkondi käsitlevaid olulisi sätteid, mis tugevdavad ELi võimet võidelda rahvusvahelise piiriülese kuritegevuse, illegaalse immigratsiooni, naiste ja lastega kaubitsemise ning narko- ja relvakaubanduse vastu.

Tänapäeva maailmas on erakordselt olulised veel kaks valdkonda:

Kliimamuutus: lepingus asetatakse esikohale Euroopa säästva arengu edendamine, mis põhineb kõrgetasemelisel keskkonnakaitset ja keskkonna parandamisel.

Lepinguga võetakse kohustus edendada rahvusvahelisel tasandil meetmeid, mis aitaksid lahendada nii kohaliku kui ka globaalse tasandi keskkonnaprobleeme, eelkõige kliimamuutusega kaasnevaid.

Kliimamuutust käsitleva ELi rolli tugevdamine tähendab, et Euroopa tegutseb jätkuvalt juhtpositsioonil üleilmse soojenemise vastu võitlemisel.

Energia: lepingu uued sätted tagavad energiaturu tõketeta toimimise eelkõige energiaravustuse küsimuses, energiatõhususe ja energiasäästlikkuse saavutamise ning uute ja taastuvate energiaallikate väljaarendamise.

Energiaavarustuse kindlus on tulevikus oluline väljakutse kõikide liikmesriikide jaoks.

Lepingus kinnitatakse ELi pühendumist ühtsele säästva energia poliitikale.

Leping loob uue aluse liikmesriikide vaheliseks koostööks spordi, humanitaarabi, tsiviilkaitse, turismi ja kosmoseuringute alal.

Inimõigused

Lissaboni leping tunnustab põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid ning muudab harta õiguslikult siduvaks.

Liikmesriigid allkirjastasid harta 2000. aastal. Nüüd muutub see õiguslikult siduvaks.

See tähendab, et seadusettepanekuid esitades ja seadusi rakendades peab EL arvesse võtma hartas sätestatud õigusi, sama peavad tegema liikmesriigid ELi õigusakte rakendades.

Kõigil inimestel peab olema õigus järgmisele: isikuandmete kaitse, varjupaigaõigus, võrdsus seaduse ees ja mittediskrimineerimine, meeste ja naiste vaheline võrdõiguslikkus, laste ja vanemaealiste õigused ning ka olulised sotsiaalsed õigused, nagu kaitse ebaõiglase vallandamise eest ja juurdepääs sotsiaalkindlustusele ja -abile.

Leping võimaldab ELil liituda Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Konventsioon ja selle täitmist jälgiv Euroopa Inimõiguste Kohus moodustavad inimõiguste kaitse alustala Euroopas.

TÄIENDAV TEAVE

Lissaboni leping on vältimatult väga mahukas dokument: konsolideeritud kujul üle 300 lehekülje, sealhulgas lisad ja protokollid. See hõlmab paljusid varasemate ELi lepete muudetud ja ajakohastatud sätteid.

Käesolevas brošüüris pööratakse erilist tähelepanu Lissaboni lepingu uutele osadele. Allpool kirjeldatakse põhilisi muudatusi.

Võite Lissaboni lepingu täisteksti ja asutamislepingute konsolideeritud versioonid, nagu neid on muudetud Lissaboni lepinguga, alla laadida ning saada lepingute kohta lisateavet veebilehelt europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_et.htm

Tee Lissaboni lepinguni

Lissaboni lepingu tekstis jõuti kokkuleppele pärast kuus aastat liikmesriikide vahel kestnud diskussioone, milles arutleti 21. sajandi probleemide lahendamiseks vajalike reformide üle.

1952: Pariisi leping, millega moodustati Euroopa Sõe- ja Teraseühendus.

1957: Rooma lepingud, millega moodustati Euroopa Majandusühendus ja Euratom.

1986: Ühtne Euroopa akt

1992: Maastrichti leping

1997: Amsterdami leping

2001: Nice'i leping

29. oktoober 2004: liikmesriigid kirjutasid Roomas alla Euroopa põhiseaduse lepingule.

Mai–juuni 2005: Prantsusmaa ja Madalmaad lükkasid lepingu rahvahääletusel tagasi.

13. detsember 2007: 27 liikmesriiki kirjutasid alla Lissaboni lepingule.

2007 kuni mai 2009: 26 liikmesriigi parlamendid (27st) kiitsid Lissaboni lepingu heaks.

12. juuni 2008: Iiri rahvahääletusel ei saadud kokku vajalikke poolthääli lepingu ratifitseerimiseks.

19. juuni 2009: Euroopa Ülemkogu kinnitas, et Euroopa Komisjoni kuulub endiselt üks volinik igast liikmesriigist. Riigipead või valitsusjuhid leppisid kokku õiguslikult siduvates garantiides teatavates Iiri valitsuse nimetatud valdkondades, mis käsitlevad maksupoliitikat, õigust elule, haridust ja perekonda ning Iiri traditsioonilist sõjalise neutraliteedi poliitikat. Neid garantiisid käsitlev protokoll lisatakse ELi asutamislepingutesse pärast Lissaboni lepingu jõustumist. Lisaks võetakse vastu deklaratsioon töötajate õiguste ja avalike teenuste tähtsuse kohta.

2. oktoober 2009: Iirimaaal korraldatakse teine rahvahääletus.

Muudatused institutsioonides

ELi institutsioonid ja asutused

ELi peamised institutsioonid:

- Euroopa Parlament
- Euroopa Ülemkogu
- Euroopa Liidu Nõukogu (ministrite nõukogu)
- Euroopa Komisjon
- Euroopa Kohus
- Euroopa Keskpank
- Kontrollikoda

Muud asutused:

- Regioonide Komitee
- Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
- Euroopa Investeerimispank

Euroopa Parlament

Euroopa Parlament on otsevalitud ELi institutsioon, mis esindab liikmesriikide kodanikke.

Lissaboni leping laiendab nende valdkondade hulka, kus Euroopa Parlament jagab õigusloometööd ministrite nõukoguga, ning lisab parlamendile eelarvealast pädevust.

Sellispädevuse jagamist parlamendi ja nõukogu vahel nimetatakse kaasotsustusmenetluseks.

Kaasotsustamisest saab nn „seadusandlik tavamenetlus“. Seda laiendatakse sellistesse uutesse poliitikavaldkondadesse nagu vabadus, turvalisus ja õigus.

Sel viisil suurenevad Euroopa Parlamendi seadusandlikud volitused.

Lepinguga saab Euroopa Parlament ka suurema rolli ELi eelarve heakskiitmisel.

Euroopa Ülemkogu

Euroopa Ülemkogu moodustavad liikmesriikide kõrgeimad valitud poliitilised esindajad: täidesaatva võimuga peaministrid ja presidendid.

Ülemkogu määratleb ELi poliitilise suuna ja kesksed eesmärgid.

Lissaboni lepingu alusel saab Euroopa Ülemkogust täievoliline ELi institutsioon ning tema roll määratletakse selgelt.

Luuakse uus Euroopa Ülemkogu eesistuja ametikoht.

Euroopa Ülemkogu eesistuja valivad Euroopa Ülemkogu liikmed ja tema ametiaeg kestab kõige rohkem viis aastat.

Eesistuja juhatab ülemkogu istungeid, tagab selle töö järjepidevuse ning esindab ELi rahvusvaheliselt kõige kõrgemal tasandil.

See muudab praegust süsteemi, kus liikmesriik, kes on 6 kuud Euroopa Liidu eesistujamaa, juhatab ka Euroopa Ülemkogu.

Uue Euroopa Ülemkogu eesistuja ametikoha loomisega muutub ELi tegevus veelgi nähtavamaks ja selgemaks.

Nõukogu

Euroopa Liidu Nõukogu nimetatakse ka ministrite nõukoguks. Selle moodustavad 27 ministrit, kes esindavad iga liikmesriiki.

See on peamine otsuseid tegev kogu, mis koordineerib ELi majanduspoliitikat ja millel on tähtis roll välis- ja julgeolekupoliitikas.

Nõukogu jagab õigusloome- ja eelarvevolitusi Euroopa Parlamendiga.

Seniste ühehäälselt otsuste asemel hakatakse enam kasutama häälteenamust.

2014. aastal võetakse kasutusele topeltenamuse süsteem: nõukogus on otsuste tegemiseks vajalik toetus 55% liikmesriikidelt, mis esindavad vähemalt 65% ELi elanikkonnast. Selline süsteem annab otsustele kahekordse legitiimsuse.

Uuenduseks on lepingus see, et välisministrite kohtumisi juhatab liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja / komisjoni asepresident.

Põllumajandus-, rahandus-, energeetika- ja muude valdkondade ministrite kohtumisi juhatab vastavalt Euroopa Liidu eesistujamaa minister.

See muudab ELi eesistumise süsteemi ühtsemaks ja tulemuslikumaks.

Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja / komisjoni asepresident

Lissaboni lepinguga luuakse ametikoht, mille ülesandeks on ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika ja ühise kaitsepoliitika juhtimine. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja määramine, kes on samas ka komisjoni asepresident, on oluline uus samm. Selles ühendatakse varasemad kaks ametikohta: ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja välissuhete voliniku oma.

Kõrge esindaja nimetab ametisse Euroopa Ülemkogu ning ta tegutseb nii välisministrite nõukogu eesistuja kui ka Euroopa Komisjoni asepresidendina. Kõrge esindaja teeb seadusettepanekuid, teostab nõukogu nimel välispoliitikat ja esindab ELi seisukohti rahvusvahelisel areenil.

Muudatuse eesmärk on aidata Euroopa Liidul paremini kaitsta oma huve ja põhiväärtusi rahvusvahelisel tasandil ning teha seda üksmeelselt.

Euroopa Komisjon

Euroopa Komisjon on sõltumatu ja esindab ELi kui terviku huve.

Komisjon vastutab Euroopa Parlamendi ees.

See on ainuke ELi institutsioon, millel on täielikud volitused seaduseelnõude algatamiseks.

Komisjon viib ellu ELi poliitikat, tagab eelarve rakendamise, haldab ELi programme, esindab Euroopa Liitu rahvusvahelistel läbirääkimistel ja jälgib asutamislepingute kohaldamist.

2008. aasta detsembri Euroopa Ülemkogul leppisid riigipead ja valitsusjuhid kokku, et komisjoni kuulub jätkuvalt üks volinik igast liikmesriigist.

Kes mida teeb

Lissaboni lepingus on selgitatud:

- mis kuulub ELi pädevusse;
- mis kuulub liikmesriikide pädevusse;
- ja millistes valdkondades on pädevus jagatud.

Lepingus määratletakse varasemast selgemalt **ELi pädevuse piirid**.

Põhireegel on see, et EL saab kasutada vaid neid volitusi, mille liikmesriigid on talle andnud. Ta peab austama asjaolu, et kogu muu võim jääb liikmesriikidele.

- ELil on ainupädevus sellistes valdkondades nagu konkurentsieeskirjad, eurotsooni rahanduspoliitika ja ühine kaubanduspoliitika.
- Liikmesriikidel on esmane pädevus näiteks tervishoiu, hariduse ja tööstuse küsimustes.
- ELi ja liikmesriikide pädevused on jagatud siseturu, põllumajanduse, transpordi ja energeetika valdkonnas.

Muud sätted

Lepingus kinnitatakse, et **EL austab liikmesriikide võrdsuse põhimõtet**, nende rahvuslikku identiteeti, kohalikku ja piirkondlikku autonoomiat. Lepingus antakse lubadus kaitsta Euroopa eri kultuure ja keeli.

Esimest korda on lepingus sätestatud **liikmesriigi võimalus soovi korral Euroopa Liidust lahkuda** ning esitatud kord, mida sellisel juhul kohaldatakse.

Rohkem võimu rahvusparlamentidele

Rahvusparlamentid saavad esimest korda võimaluse Euroopa tasandi otsustusprotsessides otseselt osaleda.

Lissaboni lepingu kohaselt tuleb kõik ELi seaduseelnõud rahvusparlamentidele saata.

Uue varajase hoiatamise süsteemi kohaselt on kõikidel rahvusparlamentidel kaheksa nädalat aega esitada vastulause, kui nende arvates ei ole ELi võetavaid meetmeid käsitlev ettepanek asjakohane.

Kui piisav arv parlamente on ettepaneku vastu, võidakse seda muuta või see tagasi võtta.

Varajase hoiatamise süsteem annab rahvusparlamentidele olulise võimaluse kontrollida, et EL ei sekkuks küsimustesse, mida oleks parem lahendada riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil.

Mõned sõnaseletused

Õiguslik alus

Lissaboni lepinguga muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut. See leping on uusim nende hulgas, millega ajakohastatakse ja konsolideeritakse ELi õiguslikku alust.

Lissaboni lepinguga saab EL juriidilise isiku staatuse.

Praegu on Euroopa Ühendusel ja Euroopa Liidul eri põhikiri ning nad ei tee otsuseid samade eeskirjade alusel. Lissaboni leping lõpetab senise topeltsüsteemi ja ELil saab iseseisev juriidiline isik.

Kõnealune muudatus parandab ELi tegutsemisvõimalusi eelkõige välissuhete alal. Lissaboni leping aitab ELil suhetes muu maailmaga tegutseda tõhusamalt, kooskõlastatumalt ja usutavamalt.

Kvalifitseeritud häälteenamuse, topeltenamuse

Paljud ministrite nõukogu otsused on tehtud kvalifitseeritud häälteenamuse alusel. Lissaboni lepinguga laieneb nende valdkondade ring, kus kvalifitseeritud häälteenamust kasutatakse, ning selles määratletakse uuesti selle menetluse tööpõhimõtted. Alates 2014. aastast on nõukogus otsuste tegemiseks vajalik toetus 55% liikmesriikidelt, mis esindavad vähemalt 65% ELi elanikkonnast. Seda nimetatakse topeltenamuseks. Blokeeriva vähemuse moodustamiseks on vajalik vähemalt nelja riigi toetus. Sellise süsteemi puhul on väiksema elanikkonnaga riigid suurte liikmesriikide suhtes võrdsemal positsioonil.

Teatavates valdkondades on otsuse tegemiseks endiselt vajalik ühehääline toetus. Siia kuuluvad muu hulgas maksu- ja kaitseküsimused.

Tõhustatud koostöö

Arvestades liidu senist laienemist, on Euroopa Liidu lepingus (Amsterdami lepingu ja Lissaboni lepinguga muudetud kujul) sätestatud eeskirjad juhuks, kui mõned liikmesriigid tahavad teatavas valdkonnas teha tihedamat koostööd. Seda nimetatakse tõhustatud koostööks.

Tõhustatud koostöö tähendab seda, et rühm riike võib tegutseda koos, ilma et kõik 27 liikmesriiki peaks tingimata osalema. See võimaldab liikmesriikidel soovi korral koostööst kõrvale jääda, takistamata sealjuures teistel koos tegutsemast.

Subsidiarsus ja proportsionaalsus

ELi otsustamisprotsessid tuleb tuua kodanikule võimalikult lähedale. Muudes kui ELi ainupädevusse kuuluvates valdkondades võtab EL meetmeid ainult juhul, kui need osutuvad tõhusamaks riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil võetavatest meetmetest. Sellist põhimõtet nimetatakse subsidiarsuse põhimõtteks ning Lissaboni leping kinnitab seda veel kord.

Seda täiendab proportsionaalsuse põhimõte, mille kohaselt EL võtab meetmeid üksnes piirini, mis on vajalik Lissaboni lepingu eesmärkide saavutamiseks.

Kaasotsustamismenetlus („seadusandlik tavamenetlus“)

Kaasotsustamine tähistab Euroopa Parlamendi võimalust osaleda õigusloomes võrdse partnerina koos ministrite nõukoguga. Lissaboni leping muudab kaasotsustamismenetluse üldiseks. Lepinguga saab protsessist, kus Euroopa Parlament teeb otsuseid koos nõukoguga, „seadusandlik tavamenetlus“.

See tähendab, et otsuste tegemine Euroopa Liidus saab kahekordse legitiimsuse, otsustamise jaoks on vaja nii kodanike (keda esindavad Euroopa Parlamendi saadikud) kui ka liikmesriikide (keda esindab ministrite nõukogu) heakskiitu.

ELiga saab ühendust võtta

INTERNETIS

Teave on kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil:
europa.eu

ISIKLIKULT KOHALE MINNES

Üle kogu Euroopa on sadu kohalikke ELi teabekeskusi. Lähima keskuse aadressi leiate veebilehelt:
europedirect.europa.eu

TELEFONI VÕI ELEKTRONPOSTI TEEL

Europe Direct on teenus, mis aitab leida vastuseid Euroopa Liiduga seonduvatele küsimustele. Kontaktteeruda on võimalik tasuta telefoniliinil **00 800 6 7 8 9 10 11** (telefoniautomaadist väljaspool ELi helistades +322 2999696) või saata elektronkiri aadressilt europedirect.europa.eu

LOE EUROOPA KOHTA

ELi kohta käivad trükised saadaval vaid hiireklõpsu abil EU Bookshopi veebilehel: bookshop.europa.eu

Eestikeelset teavet ja väljaandeid Euroopa Liidu kohta leiate:

Euroopa Komisjoni esindus Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
Tel: +372 6264400
Faks: +372 6264401
E-post: COM-REP-TLL@ec.europa.eu
www.europaliit.ee

Euroopa Parlamendi infobüroo Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
Tel: +372 6306969
Faks: +372 6306968
E-post: eptallinn@europarl.europa.eu
www.europarl.eu/

Rahvusraamatukogu Euroopa Liidu infokeskus

Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: +372 6307330
Faks: +372 6451997
E-post: elik@nlib.ee

Eurotelefon

Tel: 0 800 3330
E-post: info@eurotelefon.ee

Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: +372 7375780
E-post: paring@utlib.ee
www.euroinfo.ee/

Audentese Ülikooli

eurodokumentatsiooni keskus
Tondi 84
11316 Tallinn
Tel: +372 6996596
Faks: +372 6996600
E-post: ylikool@audentes.ee

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja Euroinfo keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
Tel: +372 6448079
Faks: +372 6460245
E-post: einfo@koda.ee
www.koda.ee/euroinfokeskus/

Europe Directi Eesti infopunktide kontaktandmed:

Tallinna infopunkt

Eesti Rahvusraamatukogu
Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: +372 6307466
Faks: +372 6451997
E-post: edir@nlib.ee
elik.nlib.ee/europedirect

Lõuna-Eesti infopunkt

Tartu Ülikooli Raamatukogu
W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: +372 7375725
Faks: +372 7375725
E-post: edir@euroinfo.ee
www.euroinfo.ee/ed

Kesk-Eesti infopunkt Paides

Järva maavalitsus
Rüütli 25
72713 Paide
Tel: +372 3859662
Faks: +372 3850519
E-post: edir@jarvamv.ee
www.jarvamv.ee

Pärnumaa infopunkt

Pärnu maavalitsus
Akadeemia 2
80088 Pärnu
Tel: +372 4479739
Faks: +372 4479735
E-post: edir@parnumaa.ee
www.mv.parnu.ee/

Euroopa Komisjoni ning Euroopa Parlamendi esindused ja bürood on olemas kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Euroopa Komisjoni delegatsioonid asuvad üle maailma.

LISSABONI LEPINGU SELGITUS

Pärast aastakümnete pikkuseid sõdu, milles kaotati miljoneid elusid, algas Euroopa Liidu asutamisega uus ajastu, mil Euroopa riigid saavad oma probleeme lahendada dialoogi, mitte relvade abil.

Tänaseks päevaks on Euroopa Liidu liikmete kasutada hulgaliselt hüvesid. Praegu kehtivad eeskirjad kavandati siiski palju väiksema ELi tarvis, mis ei seisnud silmitsi selliste ülemaailmsete probleemidega nagu kliimamuutus, globaalne majanduslangus ja rahvusvaheline piiriülene kuritegevus. ELil on võimalused ja tahe nendele probleemidele lahendusi otsida, kuid selleks on vaja parandada toimimisviise.

Just see ongi Lissaboni lepingu eesmärk. Lepingu abil saab ELi muuta demokraatlikumaks, tõhusamaks ja läbipaistvamaks. Kodanikud ja parlamendid saavad rohkem kaasa rääkida Euroopa tasandil, ühtlasi muutub Euroopa hää maailmas enam kuuldavaks, kuid samas on kaitstud rahvuslikud huvid.

Käesolev brošüür selgitab Lissaboni lepingu tähendust Sulle kui kodanikule.

